

Má smůlu...

MILAN BLAHYNKA

Internetové *Novinky.cz* v předvečer Všech svatých 31. října vyrukovaly s otázkou a hned i odpovědí: „Proč po komunistovi? ÚSTR odmítá, aby se stanice metra jmenovala Olbrachtova“.

Pod tímto tučným barevným titulkem se s úžasem dočítáme, že „ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) Ladislav Kudrna se ohradil vůči názvu nové stanice metra D Olbrachtova. Nelíbí se mu, že by se měla jmenovat po spisovateli Ivanu Olbrachtovi. Toho označil za „komunistického agitátora“. Článek pak pod obrázkem ukončení rážby technologického tunelu stanice přitvrzuje: „Ústav pro studium totalitních režimů“ (tedy ne už jen pan ředitel, ale celý ústav) „se ostře vymezuje proti názvu první vyražené stanici (!) metra D (...). Proč musí nová stanice metra nést jméno po (...) spisovateli, který podporoval komunismus a sám byl komunista? (...) Ten mimo jiné po roce 1945 zastával vysoké politické funkce za KSČ i na ministerstvu informací, které se zabývalo i cenzurou, a získal titul národního umělce.“

Dále pak článek cituje Kudrna: „Chceme, aby se naše děti ptaly svých rodičů, kdo to byl ten Olbracht. To byl ten, co napsal agitační pamflet Anna proletářka? (...) Pokud novou linku pojmenujeme po komunistickém agitátorovi, vysíláme mladé generaci chybný signál.“ A text končí informací, že ÚSTR proto vyzval k veřejné diskusi nad názvem (...) a zmín-

kou, že proti pojmenování se už dříve „vymezila radnice Prahy 4“.

Pisatelka článku má smůlu, že neumí pořádně psát, že se zbytečně opakuje, že budí mylný dojem, že se Olbracht podílel na cenzuře, že řediteli ÚSTR nepřipomíná Olbrachtovo vyloučení z KSČ, že se nedistancuje od degradace Olbrachta na komunistického agitátora...

Ředitel ÚSTR má štěstí: propásl ostudu, kterou by utřžil, kdyby byl stejně jako o Olbrachtovi mluvil o Jaroslavu Seifertovi. Ten se přece podobně jako Olbracht a mnozí další dal po první světové okouzlit „socialistickou nadějí“ (řečeno názvem Horova románu) a víc, ve své prvotině věřil „v komunistický manifest“. V básni Dobrá zvěst, dedikované právě Ivanu Olbrachtovi (!), dokonce napsal, že „na východě leží krásná země, / rodící spravedlnost“, a uzavřel ji verši „sláva na výsostech bohu / a na zemi lidem / revoluce.“

Pan Kudrna má však i pořádnou smůlu. Neuvědomuje si, že už nejsou devadesátá léta, kdy procházely do tisku tak nejapné nesmysly jako osočení „básníci zabijáci“ o vzházejících hvězdách české poezie. Nazvat Ivana Olbrachta „komunistickým agitátorem“ je podobně hrubá nálepka a dělá z ÚSTR trapný relikt podivně „sametových“ let.

Pan ředitel ÚSTR má smůlu, že si pamatuje ze školy Olbrachta jen jako autora Anny proletářky, románu, který snad ani

nečetl, a neví nic o knihách, jimiž se z toho, co má za „provínění“, jistě „vykoupil“, Biblickými příběhy a několika knihami hlubokého porozumění židovskému osudu, zejména Goletem v údolí. Nebo snad měl pan Kudrna smůlu na školu a ta zanedbala jeho literární znalosti a dověděl se v ní jen o Anně proletářce?

Má smůlu, že zřejmě vůbec nerozumí literatuře a jejímu poslání. Má smůlu, že neví, nebo nechce vědět, že tvůrci se v kulturních zemích posuzují (a kdeco se po nich pojmenovává) jenom podle toho, čím obohatili národní a lidskou kulturu, a ne podle jejich občanských aktivit a přesvědčení, které je někdy v rozporu se smyslem jejich díla (např. u Balzaca nebo u Jiráska). Má smůlu, že nechápe, jak matoucí krok je už spuštěná veřejná diskuse a anketa o pojmenování stanice metra. O významu tvůrčí osobnosti nerozhoduje žádné hlasování. Ještě že místopisná komise snad poradí Radě hlavního města s přihlédnutím k místu, kde Olbracht žil a tvořil.

Pan Kudrna má smůlu, že neví, kolik cenných Olbrachtových knih u nás i po roce 1989 vyšlo, a že neví o velkém svazku Olbrachtova díla, vydaném před nedávnem v Mnichově. Tam nějak nevadí, že napsal Annu proletářku a že byl komunist.

ÚSTR má smůlu, že má šéfa, jehož aktivita se po čertech podobá praxi v nejpřísnějším totalitním režimu.

JAN SKÁCEL, Balaton

*U břehu po kolena stojí rákosí
a šeptá, šeptá větru po vůli.
Vlny narážejí na kůly,
hladina je plná modrých zrcátek.*

*Na mokrých prknech tančí okounci,
až k smrti tančí s ústy zraněnými,
tančí na slunci,
a černé fugy čedič vyhrává.*

*Nad jezerem se cizí žena češe,
polštáře mračen natřepává k lásce;
slyšíte vyškubnutí vlasce,
i kapek pád, když prší z mokré šňůry.*

Verše o Balatonu jsme našli v básníkově prvotině Kolik příležitostí má růže (Československý spisovatel, 1957). Motivem vyhledání básně byla krásná panoramatická fotografie největšího přírodního jezera ve střední Evropě, kterou nám z maďarského Veszprému poslala Kinga Hoffmann.

BUCHARŮV BUCHAR NA ČARODEJNICE, NESERIÓZNOSTI OBSKÚRNEJ PUBLIKÁCIE

PAVOL JANÍK

Kniha Roberta Buchara s českým názvom REVOLUCE 1989 a s podtitulom Utajené informace ze zákulisí (Nakladatelství Brána, Praha) má pôvodné pomenovanie And Reality Be Damned... What Media Didn't Tell You about the End of the Cold War and the Fall of Communism in Europe (Strategic Book Publishing, Durham). Takže originálne vydanie je označené A skutočnosť buď zatratená... Čo vám médiá nepovedali o konci Studenej vojny a páde komunizmu v Európe.

Hneď úvodom treba poznamenať niekoľko paradoxných okolností. Robert Buchar sa narodil v roku 1951 v Hradci Králové. Vyštudoval fotografiu na Strednej priemyselnej škole grafickej v Prahe a kameru na pražskej FAMU. V roku 1980 emigroval do USA. Text z angličtiny preložila Hana Catalano. Číže dielo českého autora vyšlo najprv v angličtine a následne v preklade do jeho materčiny. Vezmime do úvahy autorovo vzdelanie, ktoré je obrazového zamerania, teda nie literárneho, historického či politologického charakteru. Pripočítajme zaužívanú anglofónnu terminológiu transponovanú do češtiny. Súhrn načrtnutých súvislostí vyúsťuje do nežiaduceho výsledku, ktorým je faktografický a pojmový zmatok, čo pri pokuse o dokumentárne svedectvo prináša apriórnu nespoľahlivosť.

Deklarovaným cieľom knihy je odhaliť, že režim v Československu a v ďalších krajinách z niekdajšej sovietskej záujmovej sféry zmenila Moskva prostredníctvom 1. správy (rozviedky) KGB (Výboru štátnej bezpečnosti ZSSR). Z uvedeného predpokladu autor vyvodzuje záver, že príslušné štáty ostali v neviditeľnom područí ruských tajných služieb, ktorých skrytá moc naďalej ohrzuje samu existenciu západnej civilizácie vrátane USA. Do celkového kontextu patria aj známe inštitúcie kontrolované KGB a jej nástupníckymi organizáciami – počnúc Chartou 77, Prognostickým ústavom ČSAV a Obrodou cez Občianske fórum, Verejnosť proti násiliu a vlády národného porozumenia

až po vznikajúce nové politické formácie a ich kľúčových predstaviteľov. Jednoducho – v Bucharovom buchare na čarodejnici všetko do seba perfektne zapadá, aj keď sa to niekedy prieči očividným geopolitickým dôsledkom – napríklad rozširovaniu NATO (teda vojenskej a bezpečnostnej infraštruktúry USA) smerom na východ, medzičasom už na územia krajín, ktoré vznikli rozpadom bývalého Sovietskeho zväzu.

Inými slovami – ohrozený bol predovšetkým Zväz sovietskych socialistických republík, ktorý sa v rámci systémových zmien rozpadol, čím Rusko prišlo aj o svoje územia z obdobia cárskeho absolutizmu, kým v súčasnosti je pod tlakom ešte stále najväčšia krajina na svete – Ruská federácia.

Prejdime od vzájomnej globálnej nedôvery a nedôveryhodnosti k názorným detailom. V spojitosti s rozviedkou KGB sa používa zdanlivo čudná skratka FCD, ktorá sa do českého prekladu zjavne dostala z angličtiny (First Chief Directorate, doslova Prvé hlavné riaditeľstvo v našich končinách Prvá hlavná správa). Tiež sa uplatňuje funkcia riaditeľa KGB, teda u nás predse

V prípade východonemeckej Stasi autor tvrdí: „V dřívějších letech se organizace označovala také jako Staatssicherheitsdienst (Státní bezpečnost).“ Pravdaže – Stasi je len skratka úplného názvu, pričom Staatssicherheits znamená Štátna bezpečnosť a Staatssicherheitsdienst Služba štátnej bezpečnosti.

Pri Alexandrovi Dubčekovi autor uvádza: „V roce 1964 se stal předsedou Komunistické strany Slovenska a v roce 1968 předsedou Komunistické strany Československa.“ Len poznamenajme, že šéfom KSS bol od roku 1963 a najvyššie funkcie na čele oboch uvedených organizácií sa vtedy nazývali prvý tajomník ústredného výboru (teda nie predseda KSS či KSČ).

Aby sme neskončili v nekonečnom mori drobných a podrobných nepresností, upriamme pozornosť už len na postavu gene

rála Alojza Lorenca, pri ktorom autor vyhlasuje: „Stručně řečeno, Lorenc byl odpovědný za všechny aktivity bezpečnostních orgánů, špionáže a kontrašpionáže.“ Azda treba upozorniť na to, že autor neuvádza ani jeho primárnu vedeckú odbornosť, ktorou je kryptografia, v ktorej vynikal nielen v domáciach, ale aj v medzinárodných rozmeroch. Ako prvý námestník federálneho ministra vnútra riadil celý rezort iba v neprítomnosti ministra, inak mu NEpodliehali viaceré významné organizačné zložky – napríklad špionáž (1. správa FMV), ochrana ústavných činiteľov (5. správa FMV) či útvary vyšetrovania Štátnej bezpečnosti (bez číselného označenia).

Od maličkostí, ktoré naozaj dosť výrečne dokresľujú úroveň neserióznosti obskúrnej publikácie, nie je ďaleko k jej kľúčovému dubióznemu posolstvu. Autor povrchne označuje všetky ľavicové, mierové, protivojnové i teroristické organizácie ako súčasť pôsobenia sovietskych a následne ruských tajných služieb, kým zároveň ospravedľňuje americké vojny vedené kdekoľvek na svete, ako aj antikomunistické hystérie v USA, vrátane Mccarthismu. Azda si ani neuvedomuje, že tým spochybňuje predovšetkým sám seba a svoj pokus o hľadanie objektivity v subjektívnych výpovediach predstaviteľov spravodajskej komunity.

Kniha nevdojak potvrdzuje principiálny rozdiel medzi hlavnými rivalmi veľmocenského súperenia. V Rusku si nemožno ani len predstaviť, že by v súčasnosti niektorá ustanovizeň niesla meno Stalina, hoci zvíťazil v druhej svetovej vojne, ale budova centrály FBI (tajnej polície a kontrarozviedky USA) sa nazýva J. Edgar Hoover Building – podľa človeka, ktorý založil a neuveriteľných 37 rokov riadil federálny úrad vyšetrovania, pričom vo funkcii prežil 8 prezidentov, ktorých držal v šachu na základe zhromažďovania kompromitujúcich materiálov o všetkých politicky aktívnych osobách.

Zmizení zakladatele bitcoinu objasnili Urban, Kolář, Krátký

Trójce českých autorů tvrdí, že odhalila nejen poslední stopy Satoshi Nakamota. Zmizení zakladatele bitcoinu spojuje s jedním z nejtemnějších zločinů na území Evropy po druhé světové válce. Jejich kniha přináší jeho ucelený dobrodružný životopis.

Spisovatel Josef Habas Urban, světově uznávaný fyzioterapeut prof. Pavel Kolář a producent Ivo Krátký představují v nové investigativní knize Zmizení Satoshi Nakamota, Biografie Satoshi Nakamota (Euromedia Group, 2025) šokující zjištění. Jejich více než desetileté pátrání napříč třemi kontinenty spojuje zmizení tvůrce bitcoinu z roku 2011 s případem „Žlutého domu“ v Albánii.

„Všechno začalo mojí rodinnou návštěvou v Oxfordu a zmínkou mého švagra o jistém pubu v Birminghamu,“ vzpomíná spoluautor Ivo Krátký. „Právě tam měl 26. dubna 2011, v den, kdy se Satoshi navždy odmlčel, neznámý muž zaplatil úratu bitcoinem. Došlo k incidentu, událost se vyšetrovala, jenže ten člověk nebyl k nalezení...“

„Před lety jsem v zahraničí ošetřoval na turnaji jistou tenistku,“ vzpomíná profesor Pavel Kolář. „Její otec se na mne později obrátil, neboť měl za to, že jsem byl poslední, kdo jeho dceru před odjezdem do Albánie v roce 2002 viděl.“

Pátrání autorské trójce odhaluje nejen to, kdo Satoshi Nakamoto skutečně byl, ale také proč záhadně zmizel. Kniha propojuje dokumentární fakta, výpovědi svědků i napínavý příběh, doplněný obálkou od Davida Černého. Předmluvu napsal přední člen světové bitcoinové komunity Paul „Stick“ Rusnak, spoluzakladatele SatoshiLabs.

Autoři v textu knihy ukryli funkční bitcoinovou peněženku – pozorný čtenář tak může získat skutečnou kryptoměnu.

„Ať už jejich závěry knihy přijmete, nebo ne, důkazy, které autorský tým předkládá, mohou přepsat dějiny bitcoinu,“ uvádí jeden z prvních recenzentů.

Na záložce obalu čteme názory dalších, kteří rukopis četli ještě před rotáčkou, která se rozjela, což je také zajímavé, na Slovensku, v Banské Bystrici.

František Mareš, novinář a publicista: „Na tomto non-fiction je podstatná jedna věc, tou je věrohodnost. Šokující příběh nám vyrůstá před očima a my dostáváme odpověď nejen na otázku, kdo je ona záhadná postava, ale jaká je samostatná podstata našeho života. Nejsou to však peníze ani digitální bitcoiny, v tom je kniha nepřekonatelná.“

MUDr. Pavel Malý, zubní lékař, stomatochirurg: „Stál jsem u tohoto příběhu od počátku. Kdybych nedokázal číst, bylo by mně líto, že jsem nepoznal osud Satoshi Nakamota. Strhující, dobrodružné, dojemné. Stoupat dál již nejde, to je dokonalá biografie neznámého muže.“

František Cinger, novinář a publicista: „Dávno předtím, než se koaliční vláda ČR proslavila svou bitcoinovou akcí, se tři naprosto různorodí muži rozhodli podat svědectví o podivném zmizení člověka, který vdechl bitcoinu duši. A je pozoruhodné, že se jeho dobrodružný příběh spojuje s osudy tří českých mladých lidí, o nichž napsal autor román *Návrat do Vallbone*.“

Pavol Stick Rusnák, přední člen světové bitcoinové komunity: „Tato kniha obsahuje mnoho historických detailů, které činí příběh autentickým. Jde především světově o první literární publikaci, jež ukazuje Satoshiho Nakamota jako člověka, jehož odkaz bude žít navěky v dějinách technologického vývoje.“

Zmizení Satoshi Nakamota nabízí dosud nejvěrohodnější a současný velmi lidský portrét muže, jenž stvořil bitcoin, a poté z vlastní vůle zmizel ze světa.

(RR)

MAREK ŘEZANKA

Přeji vám dotek...

Jiřímu Žáčkovi

Prejti Vám, Jiří, jen tak mezi řečí,

zdraví a k němu další maličkosti:

Snad České moře, jeho voda léčí,

kapesní básně. Hudbu proti zlosti.

Napjatá struna občas prasknout může.

Tři roky prázdnin, to se člověk vzchopí.

Ať z pravých nejsou papírové růže

pod heslem: Hurá, zpátky do Evropy.

Prejti Vám dotek anonymní Múzy,

těž obejmutí, pravě, bez iluzí,

pro kočku, pod psa, pro nás rýmů mraky.

Text-appeal ať Vám rovněž dále slouží,

a přítel yetti usměje se v louži,

když si čte potmě. Mumlá: Vy mně taky...

(Jiří Žáček 6. listopadu oslavil 80. narozeniny)

Kýho výra

Karel Čapek v prologu Pohádky poštácké praví, *“že i ten poštovský úřad je takové nevešelé a nijaké místo”*.

Jak je tomu v Polně? Každé pondělí se probouzí do nového týdne, některé obchody otevírají už v šest, nejpозději v osm. Jen pošta, stále ještě v gesci ministra Rakušana, čeká, až na kostelní věži odbije desátá. To už na chodníku ve studeném dešti přešlapují první zákazníci, část z nich se dovnitř nevejde, vcházejí postupně. Venkovské pošty pozavírali a trafiky poštovní známky už nevedou. Na poštu se jezdí do města.

Cena frankovného se pořád „upravuje“, nejlevnější poštovní známka zrovna stojí jednatřicet korun, pokud ovšem netrváte na zítřejším doručení. Hrdý slogan České pošty „Dnes podáte, zítra dodáme!“ vzal zaspé.

V polovině 19. století posílal Jan Neruda Karolíně Světlé z Malé Strany na Karlovo náměstí milostné návrhy. Po poledni převzal odpověď a jeho láska na zapřenou už večer četla bardovu repliku. Dnes by každodenní korespondenci přes Vltavu zřejmě vzdali dříve, než by Petr Mužák, žárlivý manžel Karoliny Světlé, milostnou korespondenci objevil a zarazil.

(ivo)

V Jevíčku obnovili sochu Diskobola

Starořecký *Myrónův vrhač disků* je jedna z nejznámějších antických soch. Jde o akt atletického mladého muže s diskem v ruce, znázorněného v okamžiku napětí a soustředění těsně před hodem. Zřejmě představuje buď vítěze v hodu diskem, jedné z disciplín tehdejšího desetiboje, anebo mytického Hyakintha, který soutěžil v hodu diskem s Apollónem. První záznamy o házení diskem jsou z let okolo roku 700 před naším letopočtem.

Originální bronzový odlitek z let asi 460–450 př. n. l. se nedochoval, dílo však je známo z několika antických kopií či jejich torz. První významný nález kopie *Diskobola* se odehrál roku 1781 na římském Esquilinu, kde byla nalezena mramorová socha o výšce 1,56 metru, dnes uložená v Národním muzeu v Římě.

Diskobola máme také v Česku. U příležitosti oslav 105. výročí založení fotbalového klubu bylo rozhodnuto o obnově sochy Diskobola v areálu SK Jevíčko v okrese Svítavy. Renovaci realizovalo kamenosochařství Petr Hemzal Konice.

Socha je dílem akademického sochaře Martina Poláka, od roku 1933 fotbalovým nadšencům připomíná zásady fair play. Polák byl kolegou profesora jevíčského gymnázia Jindřicha Malce, který stál od 20. let téměř čtvrtstoletí v čele jevíčského fotbalového klubu a valnou hromadou byl zvolen jeho čestným předsedou.

Diskobolos (na snímku MÚ Jevíčko) se nacházel ve velmi znečištěném a zvětralém stavu. Povrch byl výrazně pokryt mechy, řasami a dalšími organickými nečistotami, jež urychlovaly degradaci materiálu. Beton vykazoval značné známky zvětrání, zejména v exponovaných částech figury, kde byly hluboké praskliny. Renovace stála 74 000 Kč. Podílely se na nich Pardubický kraj, město Jevíčko a SK Jevíčko.

Hod diskem (mužský disk váží 2 kg, ženský 1 kg) je jednou z neúspěšnějších disciplín českých lehkých atletů. Např. František Janda-Suk vynalezl otočku při hodu diskem a z olympijských her v roce 1900 přivezl stříbrnou medaili. V roce 1956 se olympijskou vítězkou stala Olga Fikotová a v roce 1972 Ludvík Daněk.

(ivo)

Literatura • Umění • Kultura

SVĚT NARUBY

Celou noc a celý den - jako bych měl divný sen - jako bych sníl - jako bych nežil - jako bych sem nepatřil. Divná loď když nemá vesla, divný v bouři klid - místo chleba žvýkáme hesla - divný blahobyt **(V+W Svět naruby)**

Statisticky vzato, jako ročník 1941 přeluhuji. Svět jsem začal vnímat prostřednictvím písní Osvo-bozeného divadla. Rodiče je měli na deskách, které se přehrávaly ocelovými jehlami rychlostí 78 otáček/min.

Prošel jsem životem jako nestraník. Rodiče ani bratr se sestrou nikdy v žádné partaji nebyli. Tatínek, parazitolog světového formátu, byl nepřehlédnutelný a dostal státní vyznamenání za objev, který významně snížil kojeneckou úmrtnost. Maminka byla praktikující katolička. Tátova pracovitost mě odrazovala. Naučil jsem se občas zabrat a důležitou věc dotáhnout do konce.

Od první třídy až po absolvování chemie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy jsem se pohyboval v naprosto apolitickém prostředí. Oslovení „soudruhu“ jsem poprvé použil až při před-vojenské přípravě na fakultě. Po jejím absolvování jsem zažil stejně apolitické prostředí během dvou let stáže v Ústavu fyziky atmosféry ČSAV a pak po dalších dvacet let v Analytické laboratoři Ústavu geologických věd Přírodovědecké fakulty.

Moje životní zkušenost se samozřejmě liší od zkušenosti jiných lidí. Je však univerzální in poznání, že kvalitu života každého jedince určují lidé v jeho bezprostředním okolí.

Na fakultě vládli komunisté, kteří dávno ztratili poúnorové „sekernictví,“ takže devět z naší dva-náctičlenné party nestraníků mělo na počátku sedmdesátých let za sebou rok a někteří i dva na některé západní univerzitě nebo výzkumné instituci. Ti, kteří kolem Listopadu provolávali heslo **„nejsme jako oni“**, pak po Listopadu vyhnali z fakulty dva vynikající učitele.

Zažil jsem šedesátá léta,

ono období, kdy na světě dospěla první poválečná generace, která chtěla žít po svém. To platilo nejen pro naši zemi. Nebyla jen česká, ale i britská, francouzská a italská filmová škola. Byl obrovský rozvoj kultury. Moje generace žila malými divadly, Semaforem, Cimrmanem, Vodňanským se Skoumalem a Dědečkem s Burianem. Ti byli součástí společnosti a my jsme do ní patřili.

V roce 1969 jsem odjel na rok do Kanady. V ontarijském Hamiltonu byli tou dobou tři kamarádi, a tak jsem si umanul, že se tam taky dostanu. Zcela soukromě jsem se propracoval až ke zvacímu dopisu a teprve s ním a s otázkou, jestli mi cestu povolí, jsem šel za tehdejším ředitelem Ústavu geologických věd. Řekl mi: **„Jsme rádi, když nám lidé cestují.“** Teprve potom jsem to řekl doma a odjel. Bylo to bez protekce, bez účasti „strany a vlády“ nebo StB. Pravda, ředitel ústavu byl straník.

Můj tatínek se bál obviňování z protekce, a tak svoje děti nevedl k obrazu svému, ale držel si nás od těla.

Do Hamiltonu jsem se dostal za ten rok jen jednou, protože jsem byl na Queen’s University v Kingstonu. Všichni, až na jednoho, jsme se ze stáží vrátili. Chtěli jsme domů.

V roce 1986 jsme se s druhou ženou rozhodli, že zkusíme odjet do Kanady. Ne z disidentství, ale tak, pro změnu, která by dodala nezávislost novému vztahu.

V Kanadě jsem poprvé narazil na pocit

„jako bych do toho divného světa nepatřil“. Nešlo o náš život, ten se vyvíjel docela dobře. Narazili jsme na chudobu, na lidi na sociální podpoře, z níž se nemohli dostat, na potravinové banky,

KAREL MAY V JEHO RODNÉM ČESKO-NĚMECKÉM PODKRUŠNOHOŘÍ

Vchomutovském kostele svaté Kateřiny (Oblastní muzeum v Chomutově) 21. října odstartovala výstava kanadských umělkyní a umělců s názvem You May Dream in Chomutov.

Společně s již běžící expozicí v rodném městě Karla Maye, Hohenstein-Ernstthalu, představuje více než 20 výtvarníků a výtvarnic z Britské Kolumbie, kteří ve své tvorbě reflektovali Krušnohoří a právě i slavného autora Vinnetoua.

„Karel May psal o místech, kde nikdy nebyl. Po více než sto letech jsme princip otočili – kanadští tvůrci a tvůrkyně vytvořili své vize Krušnohoří, které sami nenavštívili. Výsledná díla jsou různorodá, silná, zábavná a dotýkají se mnoha témat,“ uvedla kurátorka výstav Tereza Koranda Dvořáková.

„Výstavami to nekončí. Dokončujeme film natáčený v Britské Kolumbii, na konci října byla na bývalém chomutovském hotelu Scherber odhalena pamětní deska Karla Maye. Na příští rok plánujeme česko-německé turné tří umělců a umělkyní z řad původních obyvatel Kanady,“ uvedl spoluautor projektu Mírek Koranda.

Výstava v Chomutově bude otevřena do 14. prosince, stejně jako ta v Hohenstein-Ernstthalu.

Výstavy se konají v rámci mezinárodní iniciativy Try Walking in May Shoes, programové součásti Hlavního evropského města kultury Chemnitz 2025.

Mayovo značně idealistické

pojetí amerického Západu

ve druhé půli 19. století bylo typické lčením původních indiánských obyvatel spíše jako čestných, nezkažených a úctyhodných obětí bezohledného drancování a postupu civilizace, než jako krve-láčných primitivů – nejzápornější postavy v příbězích jsou zpravidla chamtiví a bezcharakterní bílí Američané. Tím se zásadně lišil od dobrodružné literatury americké provenience a hluboce ovlivnil obraz indiánů ve středoevropském, zejména německém prostředí.

Jiří Jírovec

na koše před vchodem do supermarketu, do kterých někteří lidé dávali potraviny, které uvnitř zaplatili. Obchod vlastně „pálil pomyslné žito v peci, aby zdražil chleba…“ To je o kousek dál v té písní V+W.

Obchod může házet neprodané, ještě použitelné zboží do odpadových kontejnerů, jejichž povinnou nepřístupnost kontroluje místní policie. To by tak hrálo, aby si někdo vzal něco zadarmo.

Dostal jsem se do politicky otupělé společnosti, která se pohybovala v bublinách daných příjmem, postavením a někdy i sportem. Během 22 let jsem v zaměstnání absolvoval na 10 000 přestávek na kávu. Jen jednou se lidé u stolu dotkli politiky, to když v Afghánistánu zahynul čtyřicátý Kanadán, kterého jsme znali. Reakce zahrnovala dvě slova, tedy bad luck, neboli smůla.

V roce 2014 jsem se sám vrátil do Prahy, protože naše manželství vydrželo stejných dvacet let, jako moje první. Původní parta nestraníků se dál scházela, ale nezapadal jsem do ní. Jeden z těch, co nebyl jako oni, mě jednou seřval, když jsem cosi řekl o USA. Prý jsme jim za mnoho vděční.

Všechno se změnilo, i Britské listy,

do nichž jsem od roku 1997 ještě z Kanady přispíval. Dál jsem psal svoje glosy, ale publikoval je jinde a vydával knižně. Tuhle činnost mi byl čert dlužen, protože jsem se dostával hlouběji do světové politiky.

Začal jsem si čím dál tím víc uvědomovat, že svět ovládají ti, kteří se povýšili nad svého Boha a lidské životy. Viděl jsem svět naruby, do kterého nepatřím, ale ze kterého nemám kam odejít.

A tak stále ostřeji vidím zrůdy, které vyhlávají a vedou další války, jejich slouhy a podslouhy, kteří ozebračují vlastní společnost zbrojením, zrůdy, které změnily konkurenční kapitalismus na konfrontační a jsou ochotny zničit každého, kdo je ekonomicky ohrožuje, zrůdy, pro které je půlmilion mrtvých dětí přijatelnou cenou za odstranění zkurvysyna, který býval jejich, ale zprotivil se, zrůdy, které v přímém přenosu sledovaly zabití svého dřívějšího s.o.b, tedy “syna z kurvy”, a hýkají nadšením, že ho dostali, zrůdy, které připlácávají nálepky na protivníka, aby vojáci s vymydlenými mozky mohli beztrzně a bez výčitek svědomí zabíjet, zrůdy, které se kdysi rozhodly, že bombardování Drážďan nebo Hirošimy vylepší napalmem nebo bílým fosforem, zrůdy, které nechtěly vědět, že tam “jsou lidé“.

Víc než primitivnost politiků mě však děsí zaprodanost vědců, ochotných vymýšlet stále dokonalejší zbraně všeho druhu, třeba i biologické.

Kdysi se vědci zhrozili

pohledem na Hirošimu a Nagasaki a založili Pugwashské hnutí, protože nechtěli, aby se ty hrůzy opakovaly. Vědci od té doby umlkli. Byli koupeni nebo umlčeni vědomím, že jíst se musí, a ti, kteří se přesto odváží, riskují, že vše, co kdy a kde řeknou, může být použito proti nim.

Děsí mě geopolitické choutky vést svět silou vlastního příkladu anebo příkladnou silou. Mocným nejde o lidské životy, kromě jejich vlastních, ale jen o bohatství, suroviny a levnou pracovní sílu.

“Válka se musí vyhrát, to mně nikdo nevymluví,“ řekl Švejk policejnímu komisaři. Ta naše vítěz-ná hned tak nebude, protože napřed musíme s prosíkem za nepřítelem, aby posečkal, dokud nedo-zbrojíme na nový Drang nach Osten.

Děsí mě svět našich poručíků Dubů a kadetů Bieglerů, v němž možná nepřežijí moje děti a vnoučata. To kvůli nim jsem hodil tuhle hrstičku hrachu na zeď.

Těchto motivů v Mayově díle později zneužili nacisté k proti-americké propagandě, přestože celkové vyznění Mayovy tvorby je zcela jasně protiválečné a protirasistické.

Chomutov není první, kdo se hlásí k Mayovi. Například v Sokolově má pamětní desku s připomínkou, že město navštívil dvakrát, v letech 1869 a 1879. v Ústí nad Labem-Střekově, části Brná nad Labem, je ulice Karla Maye.

May rezonuje i daleko od Krušnohoří. Ve Velkém Meziříčí v okrese Žďár nad Sázavou pořádal Jan Koten, sběratel a znalec díla Karla Maye, velkou výstavu publikací, obrazů, filmových fotografií, replik zbraní a kostýmů z filmů. K vidění byly snad všech-ny knihy o Vinnetouovi, které kdy vyšly. Další knihy se týkaly života Karla Maye, biografie a článků v časopisech tvůrců legen-dárních filmů, včetně herců Lexe Barkera a Pierra Brice. Nechyběly dobové filmové plakáty. Pomyslnou perlou expozice byly auto-gramy snad všech známých herců z vinnetouvské série.

(ivo)

Literatura • Umění • Kultura

DOKONALÝ SVĚT versus Nekonečné televizní debaty o ničem

V Galerii u Bílého jednorožce v Klatovech probíhá do 18. ledna 2026 výstava obrazů na téma Dokonalý svět. Vystavují: Jiří Načeradský, Kurt Gebauer, Michael Rittstein, Tomáš Měšťánek, Ivana Lomová, Jiří Petrbok, Jiří Surůvka, Lenka Klodová, Jiří Hůla, Milan Mikuláščík, Michaela Thelenová, Ondřej Brody & Kristofer Paetau, Štěpánka Šimlová. Kurátorem je Jiří Machalický.

Téma „dokonalého světa“ vychází ze současného životního stylu, kdy celou společnost do značné míry ovládá reklama, kdy se „úspěšní lidé“ vydávají na dovolené do exotických krajů, aby na okamžik vybočili z prázdného prostředí byznysu či politiky do ještě prázdnějšího odpocínku v luxusních hotelech u luxusně vybavených pláží. Pak se ovšem zase brzy vracejí ke každodenní skutečnosti nekonečných porad a jednání.

Řada umělců různými způsoby reaguje na tento životní styl, ze kterého se často vytrácí obsah a smysl a jehož aktéři spěchají z jedné zbytečné schůze či diskuse do druhé s pocitem, že pracují. Přesto ale někde v hloubi duše musí cítit naprostou prázdnotu, když po nich často nezůstane cokoliv pozitivního, kromě rozsáhlých majetků (nebo také dluhů).

Umělci volí různá média a technologie (od malby, sochy, kresby či koláže přes fotografii k videu, performanci a instalaci), aby s nadsázkou ztvárnili svůj pohled na pochybné hodnoty současnosti, na nekonečné televizní debaty o ničem, na omílání únavných a nezajímavých politických zpráv a informací až do omrzení, na nesnesitelné internetové diskuse, na lacinou zábavu pro pouhé ukrácení času. Někdy překračují hranice jednotlivých tvůrčích oblastí, aby svůj názor vyjádřili co nej přesněji.

JITKA SVOBODOVÁ

Při valné hromadě Unie českých spisovatelů byla otevřena Poetická knihovna Karla Sýse

Unie českých spisovatelů má za sebou letošní valnou hromadu, konala se v Praze 8. listopadu za řízení předsedy UČS Petra Žantovského (na spodním snímku). U této příležitosti byla otevřena Poetická knihovna Karla Sýse, za doprovodu své kytary přitom zapěl písničkář Pepa Nos (rovněž na snímku).

Knihy do knihovny věnovali vdova Jana Sýsová, Vít Bělič, Petr Žantovský, Eva Frantinová a řada dalších současných autorů. Knihovna sídlí na adrese: Praha 1, Politických vězňů 9.

Novým členem předsednictva byl zvolen **PhDr. Luboš Y. Koláček, Ph.D.**, (1960), spisovatel, básník, filosof, který vystudoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, zabývá se aktivně historií, založil Společnost C. G. Junga, provozoval nakladatelství Yetti, dnes řídí nakladatelství Bondy. Vydal více než 40 knih z oblasti historie, geografie, životopisů osobností. Je znalec a dlouholetý sběratel díla Ludvíka Součka.

Účastníci jednání si odnesli knihu Dva na hranici (dialog Karla Sýse s Evou Kantůrkovou). Knihu vydalo nakladatelství Medias res za přispění Institutu české levice.

Petr Žantovský informoval o ohlasech Literárních salonů a řekl, že všechny akce UČS byly zaznamenány na video (s výjimkou kischovské konference, ta je jen audio) a jsou zveřejněny na webové stránce www.uniespisovatelu.cz, která byla oživena novou grafikou a je průběžně doplňována aktuálními informacemi.

Valná hromada schválila návrhy na letošní Ceny UČS. Budou předány 10. prosince v pražském Slovenském domě těmto tvůrcům:

Marie Veselá – básnířka, za dlouholeté aktivní působení v čele brněnského Výboru národní kultury;

Peter Kováč – novinář, za zásadní šestisvazkové dílo Stavitele katedrál;

Jan Krůta – novinář a spisovatel, za velkolepé trojsvazkové dílo Můj domov, můj svět;

Jiří Klapka - předseda České asociace rusistů, za popularizaci slovanské literatury a vydání rusko-české sbírky Písň Bulata Okudžavy;

Jan Šulc – literární redaktor, mj. editor díla Karla Kryla, Jiřího Ortena a dalších, za vynikající redakční práci pro českou literaturu;

Alexej Mikulášek – literární vědec a pedagog, za unikátní studii My a oni v informační válce (vydalo nakladatelství Kmen);

Dalibor Janda – zpěvák, za dlouholeté kvalitní působení v populární hudbě;

Rmana Křenková – spisovatelka a básnířka, za autobiografickou knihu povídek Peřiny a chléb;

* * *
Z diskuse vybíráme část přečteného příspěvku básnířky a malířky Bohumily Sarnové z Kraje Vysočina, která se ze zdravotních důvodů nemohla dostavit:

„Celý rok 2025 a předpokládám, i jeho závěrečná fáze, která ještě do jeho konce zbývá, byl, co do činnosti Unie českých spisovatelů, víc než úspěšný. Byl vytýčen cíl – navázat na vydávání týdeníku Literatura Umění Kultura a zachovat tento týdeník v plné výši a hodnotách. To se podařilo a stále daří skutečně dobře. Všichni víme, že došlo k přepřáhání ve vedení UČS v důsledku smutné události – úmrtí Karla Sýse, předsedy UČS a šéfredaktora LUKu. Došlo také k rozdělení obou funkcí, které Karel Sýs vykonával. Byl zvolen nový předseda UČS Petr Žantovský. Druhé činnosti šéfredaktora se ujal Ivo Havlík.

Veškeré nitky práce, týkající se činnosti předsedy UČS a zároveň šéfredaktorské práce, které obě vykonával Karel Sýs, se pojednou rozdvajily do dvou proudů. Opět zde musím konstatovat, že došlo poté k plynulému navázání činnosti na dvou polích: vedení Unie a redakce LUKu. Ze svého hlediska, LUK odebíráme již roky, před ním to byl Obrys – Kmen, jsem velmi ráda, že tento týdeník navázal na tradice a pokračuje dál. Pravda, jeho „kabát“ doznal jistých změn. Šéfredaktor Ivo Havlík je, mimo jiné, zdatný fotograf dokumentárního typu. Znamená to, že ve zveřejňování svých snímků v LUKu upřednostňuje dokumentární fotografie, zachycující běžný život, historické snímky, zajímavé záběry z přírody a podobně.

Co se týká výběru textových prací, je týdeník nasměrován do bohaté škály. Jsou vydávány články, fejetony, eseje, povídky, ukázky z vydaných románů. Prostor má i poesie z našich luhů a hájů a taktéž i v překladech od zahraničních autorů. Redakce se nevyhýbá ani ožehavým tématům naší současnosti, či ponorům do historických událostí, a to jak v oblastech politických, tak i umělecky kulturních. Z mého pohledu se domnívám, že můžeme být s tím, jakou podobu současný LUK má, spokojeni. Podle reakcí některých čtenářů z mého okolí se jedná o plně hodnotnou tiskovinu.

Žezlo předsedy Unie českých spisovatelů nyní třímá Petr Žantovský. Také pod jeho vedením je UČS zviditelňována veřejnosti. Jednou z takových činností se zajímavou náplní je organizování Literárních salonů. Petr Žantovský připravuje pořad, který je realizován v prostorách Slovenského domu v Praze. Jedná se o novinku, která zakotvila, zdá se, že natrvalo. Zúčastňuje se Obec spisovatelů ČR, Klub českých a slovenských spisovatelů, Slovak PEN centre. Petru Žantovskému se vpravdě povedl husarský kousek. Totiž spojit samostatně působící spisovatelské organizace k diskusi, k ukázkám z tvorby i k přátelskému posezení právě ve jmenovaném Slovenském domě“.

Připravil a fotografoval: Ivo HAVLÍK

KDO SE PŘEDSTAVÍ NA 7. LITERÁRNÍM SALONU?

VÁCLAV JUNEK: FOTOGRAFOVAL JSEM HVĚZDY

...není titul žádně suché astronomické ročenky, nýbrž naopak velmi živě vyprávění Františka Jiráska. Tento mistr zachyceného obrazu a poslední z velkých fotografií svého oboru se věnuje této práci čtyřicet let, díky čemuž má veřejnost k dispozici nejen nepřehlédné moře jedinečných obrazových skvostů, také ovšem dobových dokumentů, které pořídil šťastně při nejrůznějších příležitostech během celé té doby, a jejich absolutní cena je nedostižná. Dokázal najít společnou řeč s naprostou většinou zábavního světa a toto souznění je dodnes vzájemné.

Pokud objektivem zachycuje skutečné špičky, nelze se divit, že významnou část vlastní tvorby věnoval tak mnohému, co vzniklo ve spolupráci s Karlem Göttem. Ten totiž přijal jeho samotného i to, co dovede, také záhy. Proto může Jirásek pobavit také jako autor nejen líčením jejich společných cest po světě, ale zejména vyprávěním, jak, kdy a proč vznikly, i odkud všude pocházejí zcela unikátní snímky, jež mohl poříditi jedině díky tomuto společnému srozumění.

Knihy tedy není ve skutečnosti žádnou akademickou obrazovou monografií, nýbrž mnohem spíš souborem až překvapivě živých a zjevně důkladně poučených osobních reminiscencí z prostředí i situací zdaleka ne každému volně přístupných.

VÁCLAV JUNEK: PŘÍPAD CHVALKOVSKÝ: ELITNÍ DIPLOMAT, NESTOUDNÝ KOLABORANT

...nese podtitul Životní příběh a další osudy Dr. Františka Chvalkovského, věrného služebníka státu, ve který nevěřil, naprosto správně, protože málo co jiného vystihuje lépe jeho kariéru, a zejména tragický osud. Co by bylo s tímto prvotřídním reprezentantem Republiky československé, jenž působil po dvacet let postupně v Tokiu, Washingtonu, Berlíně a Římě, nebýt jeho předčasné smrti? Po květnu 1945 by se jistě hodil samozvaným národním mstitelům jako hlava české válečné kolaborace.

TOMÁŠ MAGNUSEK: SCENÁRISTA, REŽISÉR, PŘEDSEDA OBCE SPISOVATELŮ ČR

Narodil se 7. července 1984 v Náchodě. V letech 2000-2004 tam navštěvoval Evangelickou akademii. V Praze vystudoval speciální pedagogiku - vychovatelství, a po studiích působil v oboru.

Jako pětadvacetiletý si splnil svůj sen a spolu s režisérem Vlado Štanclem natočil svůj první film Pamětnice. S režisérem Petrem Šíchou v roce 2010 natočil film Bastardi, kde využil svých zkušeností z pedagogické praxe. Po Bastardech natočil ještě další pokračování, v roce 2011 Bastardi 2, o rok později Bastardi 3 a v roce 2023 Bastardi: reparát.

V roce 2014 píše scénáře a režiruje seriál Stopy života. Jako herec vedlejších rolí se objevuje v několika českých filmech. V roce 2018 realizoval jeden ze svých nejlepších filmů Kluci z hor. Film byl díky námětu, komornímu pojetí a skvělému výkonu Jiřího Lábuse srovnáván s filmem Rain Man.

O rok později, 2019, přišel s filmem Voda, čo ma drží nad vodou, což je hraný „dokument“ o skvělém a pohříchu příliš brzy zesnulém slovenském básníkovi a textaři Jožo Urbanovi. Stejnomenou píseň znáte od skupiny Elán.

Magnusek je jedním z nejpilnějších českých filmařů, v současnosti má rozpracovány čtyři nové filmy, z nichž především nepochybně Ležáky, o obci vypálené podobně jako Lidice nacisty během heydrichiády, slibují silný zážitek. Kromě toho všeho začal T. Magnusek uvádět vlastní talk show na TV Barrandov.

JANA VRZALOVÁ: LÁSKA V OSVĚTIMI

Publicistka a překladatelka po absolvování vysoké školy pracovala pro přední české a slovenské deníky a časopisy, věnovala se překladům knih. Z ruštiny do češtiny přeložila na dvě desítky publikací (vzpomínky politiků, válečná literatura, texty určené pro lékaře a lidi zabývající se alternativní medicínou).

Jako kynoložka píše povídky o psech, které vyšly i v knižní podobě (Bobík aneb Život s pytlákem; ve spoluautorství se Zuzanou Peterovou Fatty a Lili - Humor a moudra z gauče a cvičáku).

Coby potomek příslušníků druhého domácího odboje v roce 2004 vstoupila do služeb Českého svazu bojovníků za svobodu. Několik let působila jako zástupkyně šéfredaktora čtrnáctideníku Národní osvobození, tiskového orgánu svazu. Až do roku 2015 byla jeho tiskovou mluvčí. V roli editorky a překladatelky léta pracovala pro Památník Lidice. Je např. spoluautorkou publikace o akademické sochařce Marii Uchytilové Můj život byl... (Vega-L. Nymburk, 2016).

Publikuje v internetových médiích. Přispívá do historické revue Přísně tajně! Řadu let je členkou Klubu autorů literatury faktu, jehož byla v letech 2014 až 2019 předsedkyní.

Je laureátkou Ceny Miroslava Ivanova za publicistiku (2013). V téže roce jí Asociace nositelů legionářských tradic za podporu národní hrdosti a paměti národa v kategorii publicistika udělila cenu Český patriot. Památník Lidice její práci ocenil Pamětní medailí. V roce 2018 za knihu Zas-noubena se smrtí převzala hlavní cenu v Mezinárodní literární soutěži Egona Ervina Kische. Památník Terežín ke knižce a k hlavní hrdince Ireně Bernáskové před několika lety zpřístupnil výstavu.

V roce 2021 Jana Vrzalová obdržela Cenu Miroslava Ivanova za celoživotní dílo v literatuře faktu. V tvorbě, v níž se zabývá obdobím let 1938-1945, pokračuje. Letos v březnu jí v nakladatelství Epoque vyšla kniha Lásky v Osvětimi, věnovaná holocaustu. Autorka zpracovala skutečný příběh slovenské Židovky a vězeňkyně Osvětimi Heleny Citronové a příslušníka SS Franze Wunsche.

VII. LITERÁRNÍ SALON

se koná 20. listopadu 2025. Pořádají: Unie českých spisovatelů, Obec spisovatelů ČR, Klub českých a slovenských spisovatelů a Slovak PEN centre. Slovenský dům, Praha, Soukenická 3. Začátek je v 17 hodin. Vstup zdarma.